

Ikviena cilvēka cieņa digitālajā vidē

Satversmes tiesas VII skolēnu radošo darbu konkursa katalogs

PRIEKŠVārds

Satversmes tiesa kopš 2017. gada organizē skolēnu zīmējumu, videodarbu un domrakstu konkursu par Latvijas Republikas Satversmi. Tā mērķis ir veicināt skolēnu izpratni par Satversmes vērtībām, stiprināt valstisko apziņu un veicināt līdzdalību demokrātiskajos procesos. Konkurss palīdz skolēniem labāk izprast Satversmi un tās nozīmi, kā arī paplašina zināšanas par Latvijas kā demokrātiskas tiesiskas valsts pamatiem. Tāpat konkurss iepazīstina skolēnus ar Satversmes tiesu un tās darbu.

Satversmes tiesas septītā skolēnu radošo darbu konkursa tēma bija "Ikvienu cilvēku cieņa digitālajā vidē". Konkurss rosināja skolēnus pārdomāt digitālās vides ietekmi uz cilvēku cieņu un demokrātijas procesiem. Satversmes ievadā noteikts, ka "Latvija kā demokrātiska, tiesiska, sociāli atbildīga un nacionāla valsts balstās uz cilvēku cieņu un brīvību". Tādējādi cilvēku cieņa kā konstitucionāla vērtība veido mūsu valsts pamatus, kā arī raksturo cilvēku kā augstāko demokrātiskas tiesiskas valsts vērtību. Cieņa ir jāaizsargā gan attiecībās starp valsti un cilvēku, gan cilvēku savstarpējās attiecībās, tostarp digitālajā vidē, kas jauniešiem kļūst arvien nozīmīgāka. Konkurss rosināja jauniešus domāt par to, kā viņi var veidot atbildīgu un cieņpilnu digitālo vidi.

Konkursa ietvaros 6. klašu skolēni iesniedza zīmējumus, 9. klašu skolēni veidoja videodarbības, bet 12. klašu skolēni rakstīja domrakstus par konkursa tēmu. Konkursā tika pārstāvētas 66 skolas, aptverot visus Latvijas reģionus. Kopumā tika iesniegti 172 zīmējumi, 29 videodarbi un 72 domraksti. Skolēnu darbi apliecināja, ka cieņas jautājums digitālajā vidē ir ļoti aktuāls un svarīgs jautājums jauniešu ikdienā.

Satversmes tiesa izsaka pateicību visiem konkursa dalībniekiem par viņu radošumu, iztēli un ieguldīto darbu, kā arī skolotājiem par neatsveramu atbalstu un skolēnu iedrošinājumu.

Satversmes tiesa īpaši pateicas visiem konkursa atbalstītājiem un sadarbības partneriem, kuri veicināja konkursa norisi. Šajā katalogā iekļauti radošie zīmējumi, videodarbi un iedvesmojošie domraksti, kas konkursā ieguvuši godalgotas vietas un konkursa sadarbības partneru balvas.

GITA GULTNIECE

Izglītības iestāde: Sesavas pamatskola
Pedagogs: Dace Lazdiņa
Iegūtais apbalvojums: I vieta 6. klašu zīmējumu konkursā,
pirmā Latvijas Valsts prezidenta Jāņa Čakstes mazmazmeitas
Kristīnas Čakstes specbalva

Fragments no mākslas darba

KATE BIRZGALE

Klusums skolas gaitenī, izskan pirmā nots uz baltajām klavierēm, plūst dziesmas vārdi. Tā ir sadziedāšanās Spīdolā. Brīdis, kad tiek izrādīta kopība un patriotisms, cieņa nemateriālajām latviešu kultūras vērtībām. Tās ir desmit vienības, apgarotības minūtes, tie ir mirkli bez pārmetuma un nosodījuma, digitālajā vidē iemūžinot atmiņas.

Otrā stāva gaitenī pie baltajām klavierēm pēc skolēnu pieprasījuma tiek atkārtoti dziedāta "Prāta vētras" "Mana dziesma". 12.klasnieki sadodas rokās ar 7.klasiekiem, administrācija ar tehniskajiem darbiniekiem. Tas ir brīdis, kad izglītības, varas līmeņi izlīdzinās, netiek apspriesta ticība, finanses, bet savienotas rokas ļaužu ķēdē, esot vienotiem kā Baltijas ceļā. Šajās minūtēs tehnoloģijas nenosaka vērtības, bet fiksē praksē savstarpējo cieņu un toleranci. Audzināšana ģimenē, ikkatra raksturs ietekmē un veido elektroniskās vides kultūru. Un Satversme¹ nosaka, ka ikvienam ir tiesības uz brīvību un personas neaizskaramību, uzskatu, ka sociālajos tīklos nevajadzētu apspriest personas ticību vai finansiālo stāvokli, jo ir jārespektē brīvā izvēle.

Kādi internetā, tādi skolas valsts svētku pasākumā? Satiekot skolā gan pieaugušos, gan vienaudžus, elementārākā rīcība ir cieņpilna sasveicināšanās. Esmu ievērojusi, ka digitālajā vidē sabiedrība aizmirst, pat ignorē pieklājību, kas, klātienē tiekoties, šķiet pašsaprotama darbība. Sasveicināšanās pirms sarunas uzsākšanas - pieklājība. Pašai ir bijušas situācijas, kad steigā atveru lietotni "Whatsapp", uzrakstu jautājumu un nosūtu ziņu, dažas sekundes vēlāk aptverot, ka neesmu nedz sasveicinājusies, nedz beigās pateikusi pieklājības frāzi, nedz uzrakstījusi vārdu. Toties ar nepacietību gaidu atbildi no cilvēka, kaut saprotu - ja pati saņemtu šādu ziņu, tad nesteigtos atbildēt, jo nav izrādīta cieņa. Vajadzīgas dažas sekundes, lai pārlasīt ziņu, pielabotu to, otram cilvēkam izrādot cieņu.

Paaudžu attīstības gaitā mainās izpratne, kāda izturēšanās ir uzskatāma par skolēna cieņai neatbilstošu. Sākumā tās ir vien necienīgas idejas prātā, kuras pārtop jau skaļi izteiktos rupjos vārdos. Ļaudis nekomunicē klātienē, bet raksta, slēpjoties aiz burtiem un ekrāna, ja negācijas tiek publicētas digitālajā vidē, - saglabājas mūžīgi. Satversme² garantē tiesības uz vārda brīvību, jo tas ir viens no demokrātiskās iekārtas pamatelementiem, toties nevajag izmantot iespējas ļaunprātīgi. Šodien digitālajā vidē ļaudis izmanto segvārdus, piemēram, "Vientuļlais vilks³", lai paustu negācijas, slēpjot savu personību. Izteikt savu viedokli, spēj, tikai izmantojot pseidonīmu. Kā es drīkstu nosodīt citus, atsaucoties uz Satversmes pantu, ja neatklāju savu vārdu?

Klusums pie baltajām klavierēm, to pārtrauc aplausi, tie skan skaļāk kā negācijas, sašķeltība, tie vieno mūs ritmā. Digitālās vides ritmā, tie atceras, saglabā visu, pat ja tiek lietoti segvārdi. Ir svarīgi apzināties, ievērot ētikas normas gan personīgajās publikācijās, gan tematos, kurus apspriež kopiena.

Izglītības iestāde: Jelgavas Spīdolas Valsts ģimnāzija

Pedagogs: Gunita Smiltāne

Iegūtais apbalvojums: I vieta 12. klašu domrakstu konkursā

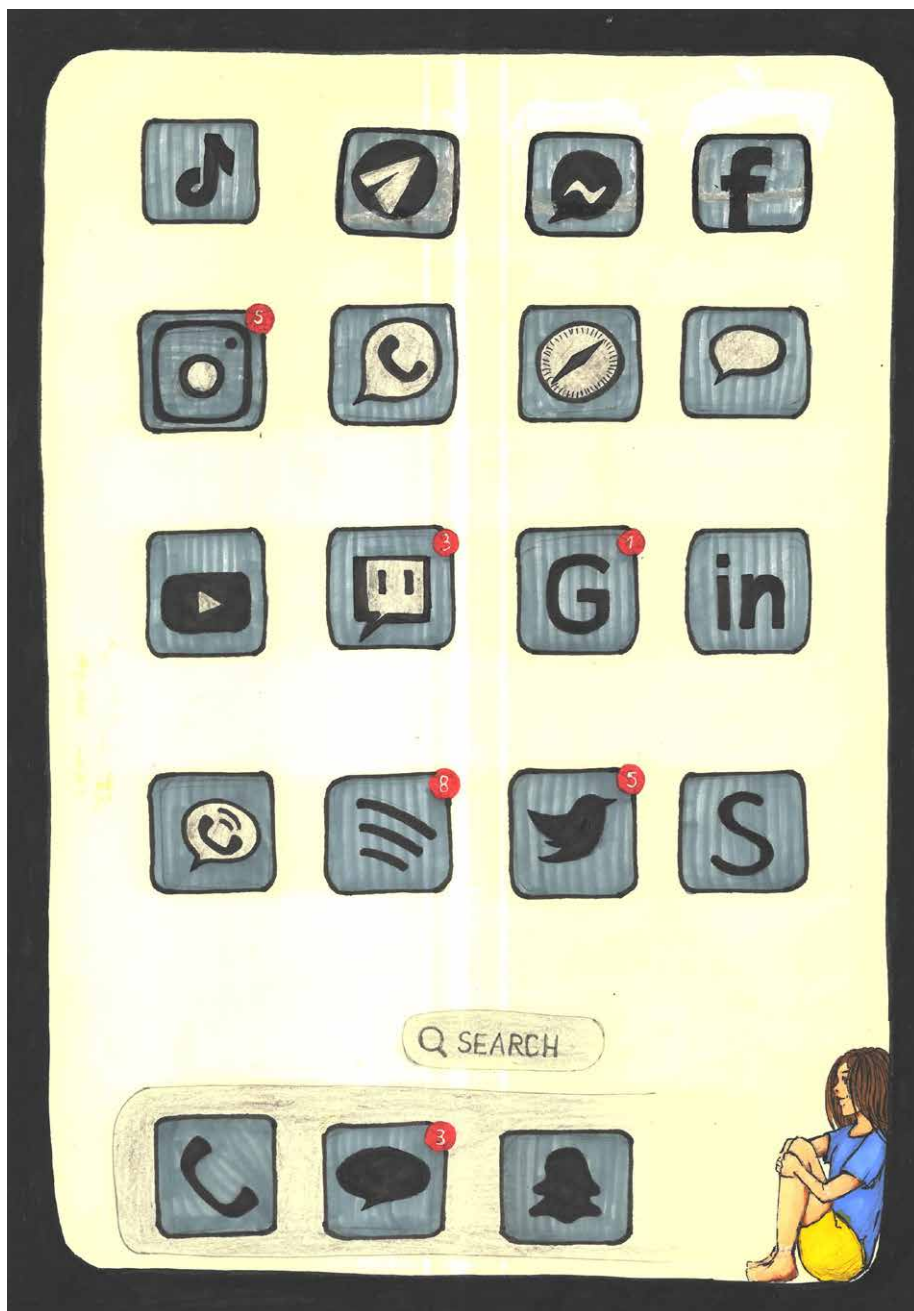
---

1 Latvijas Republikas Satversme.100.pants. Likumi.lv.

2 Latvijas Republikas Satversme.100.pants. Likumi.lv.

3 Jauns.lv. (2016.g.31.marts). Paralizēts virs internetā - nolīgst slepkavu. <https://jauns.lv/raksts/izklaide/27469-paralizets-virs-interneta-noligst-slepkavu-tacu-laiks-dzivot-un-laiks-mirt>

SOFIJA SOKOLOVA

Izglītības iestāde: Vaboles pamatskola
Pedagogs: Viktorija Petkune
Iegūtais apbalvojums: II vieta 6. klašu zīmējumu konkursā

Fragmenti no mākslas darba

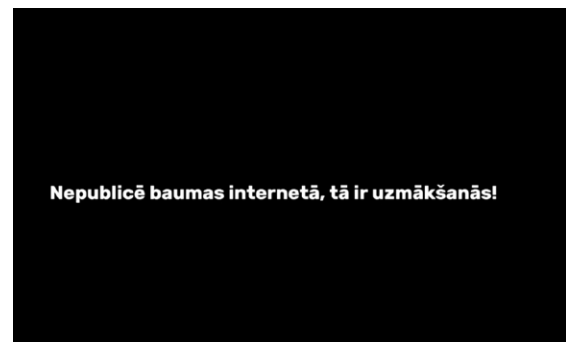
KRISTĪNE ANNA
KRŪSKOPA,

IEVA
LAUVA,

BEĀTE
ŠATROVSKA

Noskatieties video, izmantojot QR kodu

Fragmenti no video

Izglītības iestāde: Jelgavas 4. vidusskola
Pedagogs: Kristīne Romanovska
Iegūtais apbalvojums: II vieta 9. klašu videodarbu konkursā

KATRĪNA ŠRAMA

Ik reizi, lūkojoties vecmāmiņas foto albumā, ar smaidu atceros bērniņas vasaras laukos un silto upes ūdeni. Fotografējām ir salocījušies stūrīši, krāsas izbalējušas, kā nospiedumi palikuši mazi pirkstiņi, jo ik pa laikam bildes tika izcilātas, pētot sevi dažādos dzīves posmos. Tie ir manējo stāsti un svešie tos nevar izlasīt!

Tomēr mūsdienās, redzot, kā daudzas māmiņas ik dienu publicē jaunas bērnu bildes sociālajos medijos, jūtos sarūgtināta, ka bērniem viņu bērniņa nepieder vairs pašiem, jo to bildes jau būs apskatījuši, aprunājuši un komentējuši tūkstošiem svešo internetā.

Jau uzreiz pēc bērna dzimšanas viņa sejai priekšā tiek pielikta telefona kamera, jo vecāki automātiski pieņēmuši lēmumu mazā cilvēka vietā, atrādīt viņu visai pasaulei it kā bērns būtu kāda trofeja, nedomājot par viņa nākotni. Vienā no rakstiem, kas bija publicēts internetā, ir norādīts, ka bērna intelekts, analītiskās spējas un loģika attīstās tikai 13 gadu vecumā.¹ Sākotnēji bērns selfijus un mammas cenšanos uzņemt pēc iespējas smieklīgākas bildes, uztver spēlēdamies, kā rotaļu un jautru izklaidi, nedomājot par to, kurā digitālā platformā tiks ievietots, un kas būs tie skatītāji. Tā rezultātā par bērniem - līdz viņi ir sasnieguši 13 gadu vecumu – vidēji tiek publicētas 1300 digitālā satura vienības, kas ir iespaidīgs daudzums². Tikai pusaudžu gados bērns sāk apzināties, ka foto un dažādi komentāri par viņu internetā ne vienmēr ir pozitīvi un atbalstoši. Mūsdienās internets kļūst arvien bīstamāks un visu digitālajā vidē atrodamo var izmantot ļaunprātīgi.

Skarbs piemērs ir Spānijas gadījums - 30 jaunu meiteņu fotogrāfijas no sociālajiem tīkliem, izmantojot mākslīgo intelektu, tika izveidotas par kailfoto un ievietotas internetā³. Diemžēl, šāda bērnu pazemošana ir sastopama arī Latvijas skolās, kur cits citu fotografē, nejautājot atļauju. Tas grauj ticību labajam un tām cilvēka pamattiesībām, kas ierakstītas Satversmē - un ko aizsargā Satversmes tiesa.

Es aicinātu vecākus un visu pārējo sabiedrību ieklausīties influenceres Bobijas Althofas teiktajā: "vēlos, lai maniem bērniem būtu iespēja pašiem uzrakstīt savu dzīvesstāstu. Es par savu darbu esmu izvēlējusies cilvēku izklaidēšanu, taču tas nav manu bērnu darbs, un es nevēlos viņiem to uzspiest."⁴ Tāpēc ziemassvētku vēstulē šogad ierakstīšu, lai manas un arī citu smieklīgās bērniņas bildes paliek ģimenes foto albumā, nevis Tīktokā.

Izglītības iestāde: Jelgavas Spīdolas Valsts ģimnāzija

Pedagogs: Gunita Smiltāne

legūtais apbalvojums: II vieta 12. klašu domrakstu konkursā, žurnāla "Jurista Vārds" specbalva

---

1 Mammamuntetiem.lv raksts, "Pētījums atklāj, kā veidojas smadzenes, un kā tas ietekmē spējas apgūt jaunas prasmes.", 05.07.2016., SIA Mammām un tētiem, 2023.

2 Delfi Life, "Vākt sirsniņas ar mazuļu bildēm: kā 'Instamammas' atņem bērniem izvēles tiesības.", 22.11.2023., AS Delfi, 2023.

3 LSM.LV ziņu redakcijas raksts, "Spānijā bērnu vecāki sašutuši par mākslīgā intelekta radītiem 11 līdz 17 gadīgu meiteņu kailfoto.", 25.09.2023., LSM.LV, 2023

4 Delfi Life, "Vākt sirsniņas ar mazuļu bildēm: kā 'Instamammas' atņem bērniem izvēles tiesības.", 22.11.2023., AS Delfi, 2023.

GUSTAVS IELEJS

Izglītības iestāde: Andreja Upiša Skriveru vidusskola
Pedagogs: Silvija Strautmane
Iegūtais apbalvojums: III vieta 6. klašu zīmējumu konkursā

Fragments no mākslas darba

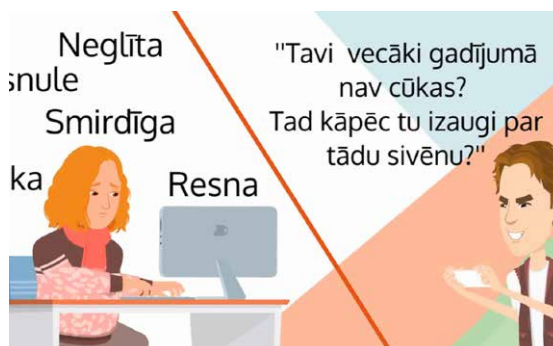

ANNA
ROGA,

ALĪNA
VASIĻJEVA

Noskatieties video, izmantojot QR kodu

Fragmenti no video

Izglītības iestāde: Jaunsilavas pamatskola
Pedagogs: Ineta Bivbāne
Iegūtais apbalvojums: III vieta 9. klašu videodarbu konkursā,
Latvijas Mākslas akadēmijas specbalva

KARLĪNA GALDIŅA

Audzis laiks, plaukusi cilvēce, progresējusi Latvija. Mēs dzīvojam ērtā, attālinātā digitālo sapņu pasaulē. Nekad neesam bijuši tik tuvi un tik atsvešināti kā šajā gadsimtā. Mitināmies katrs savā pasaules malā, taču esam viena pieskāriena attālumā.

Arī laikos bez digitālās vides masveida komunikācija pastāvēja realitātē. Grūtākā laika posmā okupācijas pārņemtā, apklusinātā un apdraudētā Latvija netika izgaršot viedokļizteiktības gaisu, kādu izjūt mūsdienu brīvības baudītāji. Augstākās varas izrāva no mūsu pašu rokām spēju un spēku izteikties. Cenzūra un draudi sekoja ik uz soļa un elpoja pakausī ikvienam citādāk domājošajam, kas nespēja paklusēt. Laikam ejot uz priekšu un Latvijai atgūstot sevi, pārvalde, gribot to labāko, tautai atdāvināja vārda brīvību. Beidzot cilvēkiem ir spēks izteikties un tikt uzklausītiem bez pārlieku barga soda.

Kopā ar brīvo domu sakoncentrēšanu un to rakstisko izpausmi nāk katra cilvēka individualitāte un atšķirības. Raksturi ir krāsaini, un nodomi var kļūt ļaunprātīgi, jo tā ir nenoliedzama daļa no cilvēka dabas. Sociālajos tīklos un platformās jebkurš spēj publicēt jebko un jebkurā laikā. Attiecīgi ikviens var izteikties pēc savas patikas, pieberot cukuru vai piepilinot citronu sakāmajā. Ne vienmēr visi atbalstīs un piekritīs citu domām.

Uzaugot un dzīvojot jaunā laikā un telpā, mēs aizmirstam pagātņi, un jaunieši pat neapzinoties pārvērš valsts doto brīvību par kastrolī, kurā vārās bezrūpīgi izklaides avoti ar sasāļotiem video, lauru lapu attēliem un komentāru asajiem pipariem. Līdzās ar pareiz–rakstību un formalitātēm interneta vidē pazūd cieņa un līdzjūtība. Piemēram, pusaudzis ar invaliditāti publicē padomu video par apģērbu kombinēšanu, kā to dara vairums vienaudžu, taču par atbildi saņem nejaukus un ļaunus komentārus par nemaināmu iedzimtību savā ārējā izskatā. Video galvenā doma nobāl un nenasiedz skatītājus. Bieži vien šie komentētāji, neievērojot pašsaprotamas robežas, paši rada saturu, kas aizvaino un aizskar citus.

Melnā humora un novecojušu stereotipu attēli un video, kas pieejami ikkatram zemesslodes iedzīvotājam ar interneta pieslēgumu, parazitē sociālajos tīklos, un to publi–cētāji apzināti bez līdzjūtības vai pilnīgi pretēji– neapzināti– aizskar kādu sabiedrības grupējumu. Vārda brīvība mūsdienu sabiedrībā, it īpaši digitālajā vidē, zaudē savu galveno pamatvērtību– pirmatnējo un patieso mērķi. Daudzi ir piemirsuši vai nekad nav zinājuši par viedokļa izteikšanas iespējas galveno iemeslu.

Vēsturē slēpjas svarīgas atziņas, kuras nepieciešams atgādināt jaunajiem prātiem – topošajiem demokrātisko valstu pilsoņiem. Atgādināsim ļaudīm, kādēļ spēja skaļi izteikties ir tik svarīga! Apdomāsim divtik plašāk vārdus un to varu, kas plūst no mums, ievērosim ētiku un skaļi neizteiktos likumus! Cienīsim sevi un citus gan realitātē, gan virtualitātē, jo “vārda un plašsaziņu līdzekļu brīvība ir demokrātijas mugurkauls”¹!

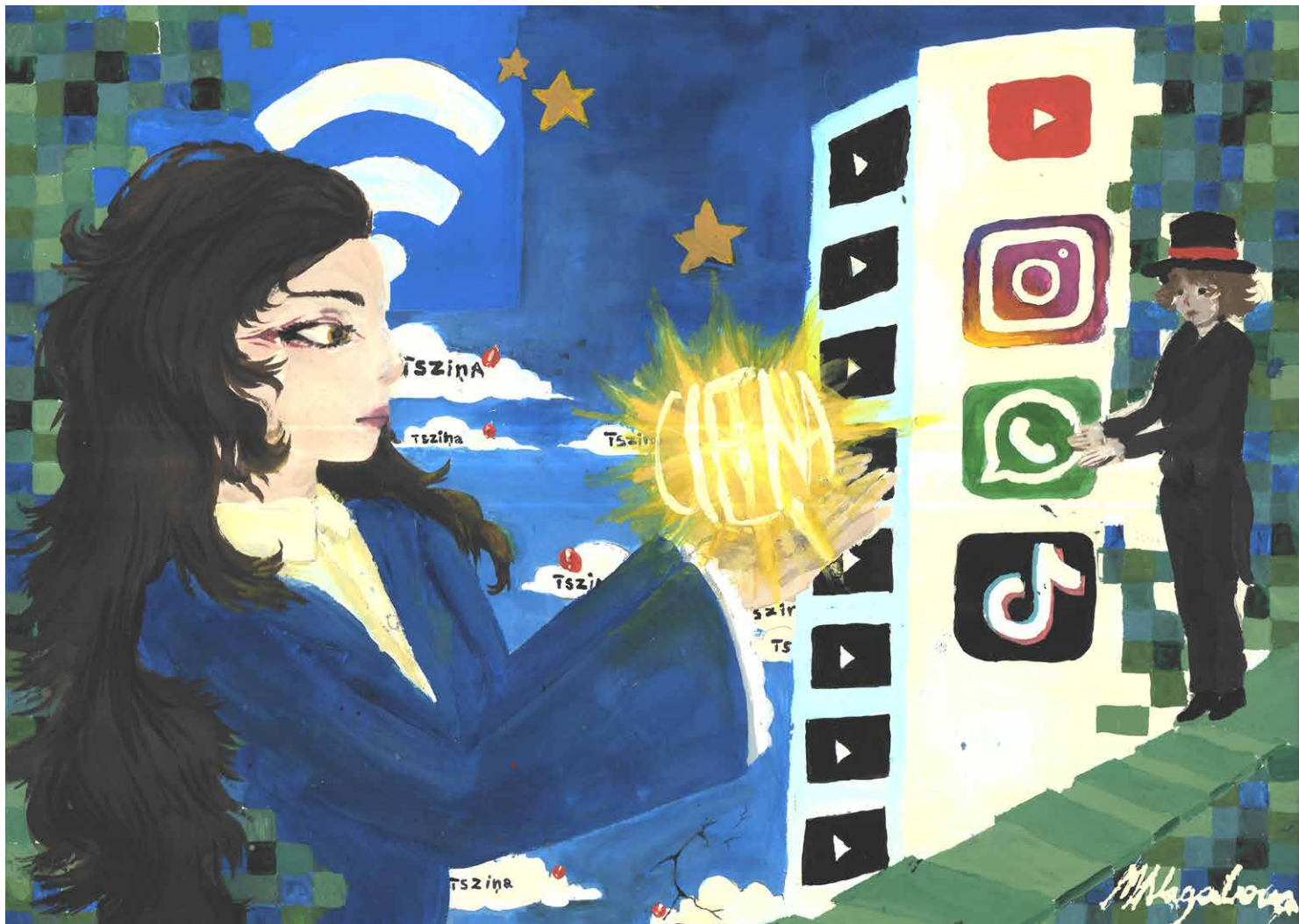
Izglītības iestāde: Jelgavas Valsts ģimnāzija

Pedagogs: Jānis Ķūsis

Iegūtais apbalvojums: III vieta 12. klašu domrakstu konkursā, žurnāla “Jurista Vārds” specbalva

---

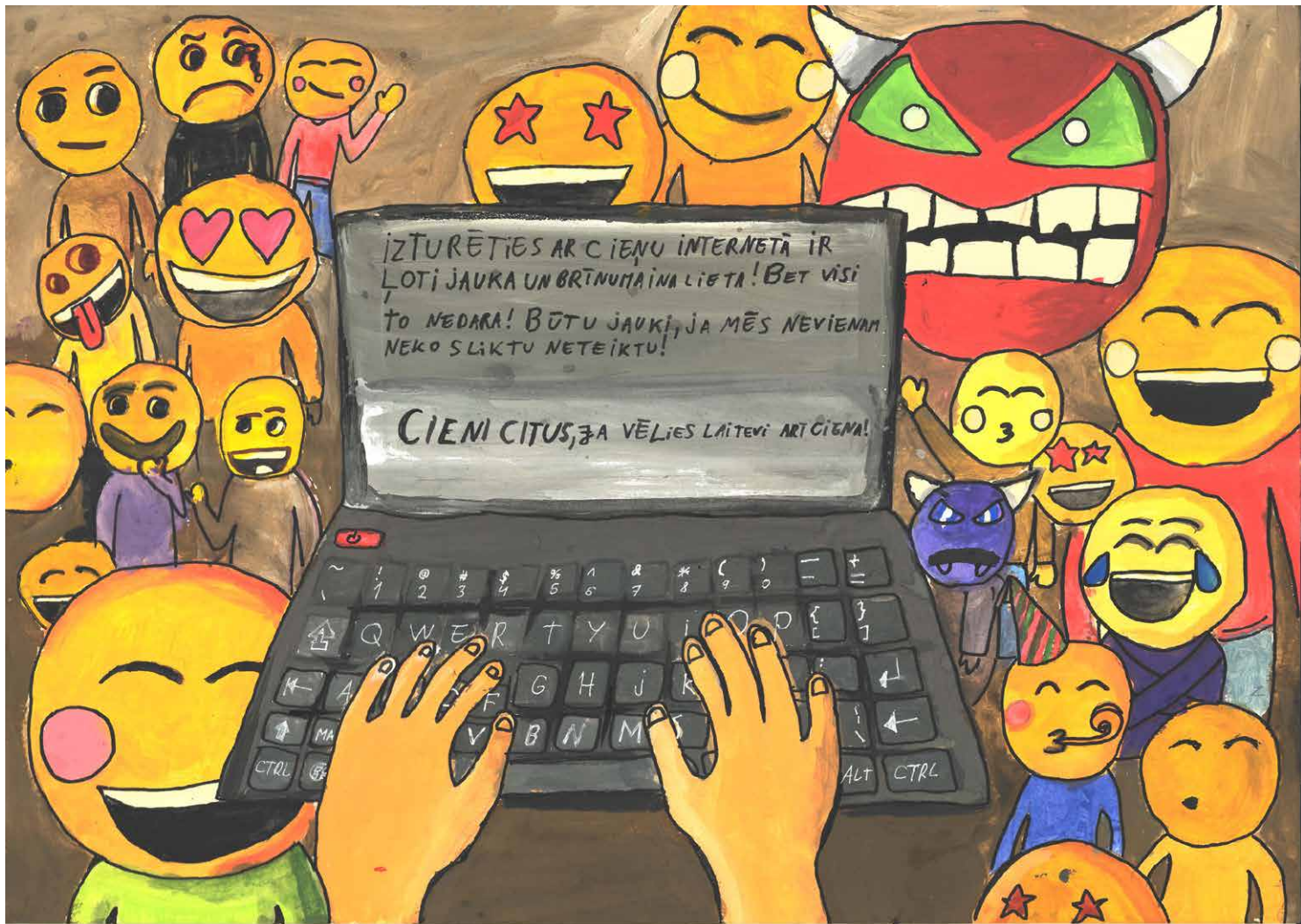
1 Valsts prezidenta Edgara Rinkēviča runa Saeimā 2023. gada 8. jūlijā <https://www.president.lv/jaunums/valsts-prezidenta-edgara-rinkevica-runa-saeima-2023-gada-8-julija>

MAIJA VAGABOVA

Izglītības iestāde: Andreja Pumpura
Rīgas 11. pamatskola
Pedagogs: Iveta Brokāne
Iegūtais atbalvojums: atzinība 6. klašu zīmējumu konkursā

Fragments no mākslas darba

EDIJS BOŠS

Izglītības iestāde: Bauskas pilsētas pamatskola
Pedagogs: Daiga Sējēja
Iegūtais apbalvojums: atzīnība 6. klašu zīmējumu konkursā

Fragments no mākslas darba

SOFIJA LURINA

Digitālā vide ir neatņemama ikdienas sastāvdaļa, un tieši jaunieši tajā pavada visvairāk laika. Cita starpā digitālā vide ļauj mums piekļūt informācijai, izteikt viedokļus un mijiedarboties ar citiem, tādējādi sniedzot ikvienam iespēju īstenot savu brīvību un pašnoteikšanos. Taču diemžēl digitālās vides iespējas nereti tiek izmantotas negodprātīgā veidā, pazemojot citu cilvēku cieņu. Tāpēc ir ļoti svarīgi runāt ar jauniešiem, izglītot un stiprināt viņu izpratni par to, cik svarīgi ir aizsargāt Satversmē ietvertās vērtības. Piemēram, Satversmes tiesas mājas lapā ir rakstīts: "Latvija kā demokrātiska, tiesiska, sociāli atbildīga un nacionāla valsts balstās uz cilvēka cieņu un brīvību". Cieņa ir jāaizsargā gan attiecībās starp valsti un cilvēku, gan cilvēku savstarpējās attiecībās."¹

Pirmkārt, cieņa digitālajā vidē nozīmē atteikšanos no aizvainojošiem komentāriem, apvainojumiem un draudiem. Internetā katram cilvēkam ir tiesības brīvi izteikt savu viedokli, un šis viedoklis ir jāuztver ar cieņu. Pazemojoša uzvedība un naida izteikumi nav tikai morāli nepieņemami, bet arī var nodarīt kaitējumu citu cilvēku garīgajai veselībai; digitālajā vidē sastopamie negatīvie komentāri un draudi var izraisīt stresu un depresiju, ietekmējot jauniešu garīgo veselību.

Otrkārt, cieņa digitālajā vidē nozīmē arī personīgo informāciju un konfidencialitātes aizsardzību. Privātu datu vai fotoattēlu ievietošana digitālajā vidē bez īpašnieka piekrišanas ir cilvēka cieņas pārkāpums. Cieņa šajā gadījumā nozīmē katra cilvēka tiesības uz privātumu un datu aizsardzības likumu ievērošanu. Ir likumi un regulējumi par datu aizsardzību, kas apliecina nepieciešamību respektēt privāto informāciju digitālajā vidē. Var minēt, piemēram, Eiropas Savienības GDPR (Datu aizsardzības regulas) ietekmi un to, kā tā aizsargā indivīdu tiesības.²

Treškārt, cieņa digitālajā vidē nozīmē cīņu pret diskrimināciju un stereotipiem. Sociālie tīkli un interneta forumi bieži kļūst par vietām, kur izplatās negatīvi stereotipi un diskriminācija pēc dažādiem rādītājiem. Cieņa prasa no mums aktīvi iebilst pret šīm izpausmēm, atbalstot dažādību un atzīstot katra cilvēka tiesības uz vienlīdzīgu piedalīšanos digitālajā vidē. Cieņa digitālajā vidē radīs pozitīvu un iedvesmojošu vidi visiem tā dalībniekiem. Kad cilvēki jūtas cienīti un aizsargāti tiešsaistē, viņi ir labvēlīgāki pret produktīvu sadarbību, kopīgiem centieniem un vērtīga satura radīšanu. Tas veicina sabiedrības un kultūras attīstību kopumā.

Nobeigumā jāsaka, ka cieņa pret katru cilvēku digitālajā vidē ir nepieciešams princips, ko visiem tiešsaistes kopienas dalībniekiem ir pienākums ievērot. Tas veicina labāku un patīkamāku vidi saziņai un informācijas apmaiņai. Neaizmirstiet, ka digitālajā pasaulē, tāpat kā reālajā, cieņa ir mijiedarbības un sadarbības pamats.

Izglītības iestāde: Jelgavas 5. vidusskola
Pedagogs: Ilze Skudra
Iegūtais apbalvojums: atzinība 12. klašu domrakstu konkursā

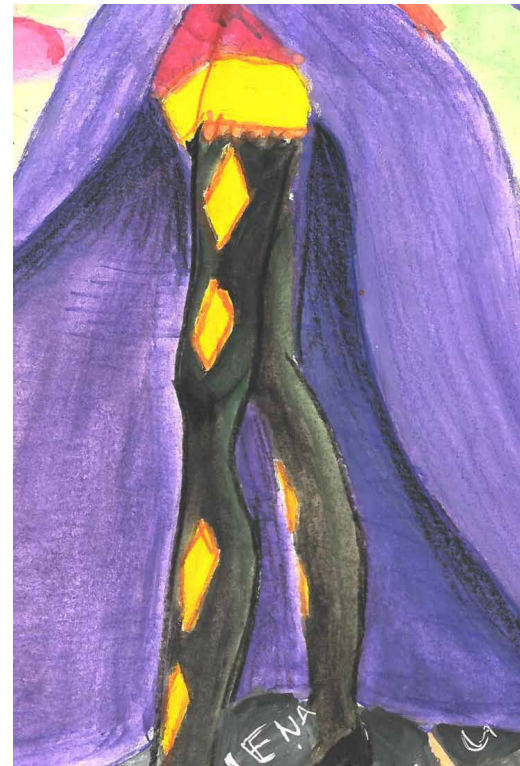
1 Konkurss "Ikviens cilvēka cieņa digitālajā vidē" Skatīts: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/konkurss/>

2 Datu aizsardzība saskaņā ar Vispārīgo datu aizsardzības regulu. Skatīts: https://europa.eu/youreurope/business/dealing-with-customers/data-protection/data-protection-gdpr/index_lv.htm

LAINĒ SABĀJEVA

Izglītības iestāde: Bauskas pilsētas pamatskola
Pedagogs: Daiga Sējēja
Iegūtais apbalvojums: atzīnība 6. klašu zīmējumu konkursā

Fragmenti no mākslas darba

REINIS BEITELIS

Izglītības iestāde: Bauskas pilsētas pamatskola
Pedagogs: Daiga Sējēja
Iegūtais apbalvojums: atzinība 6. klašu zīmējumu konkursā

Fragments no mākslas darba

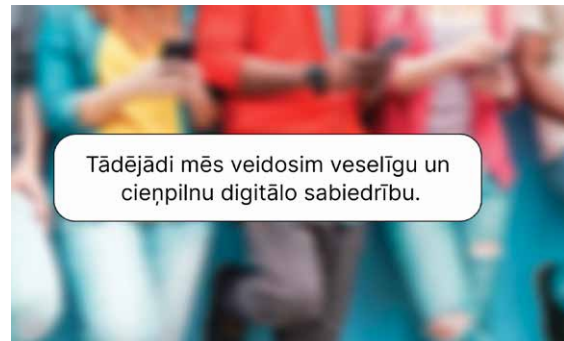
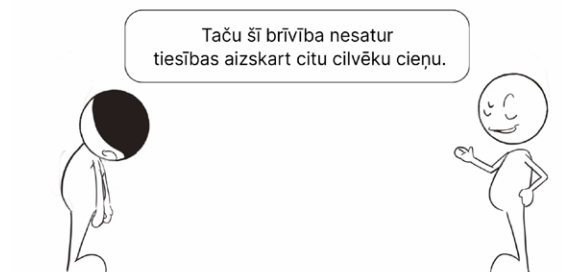

ELIZABETE DĒVITA

Noskatieties video, izmantojot QR kodu

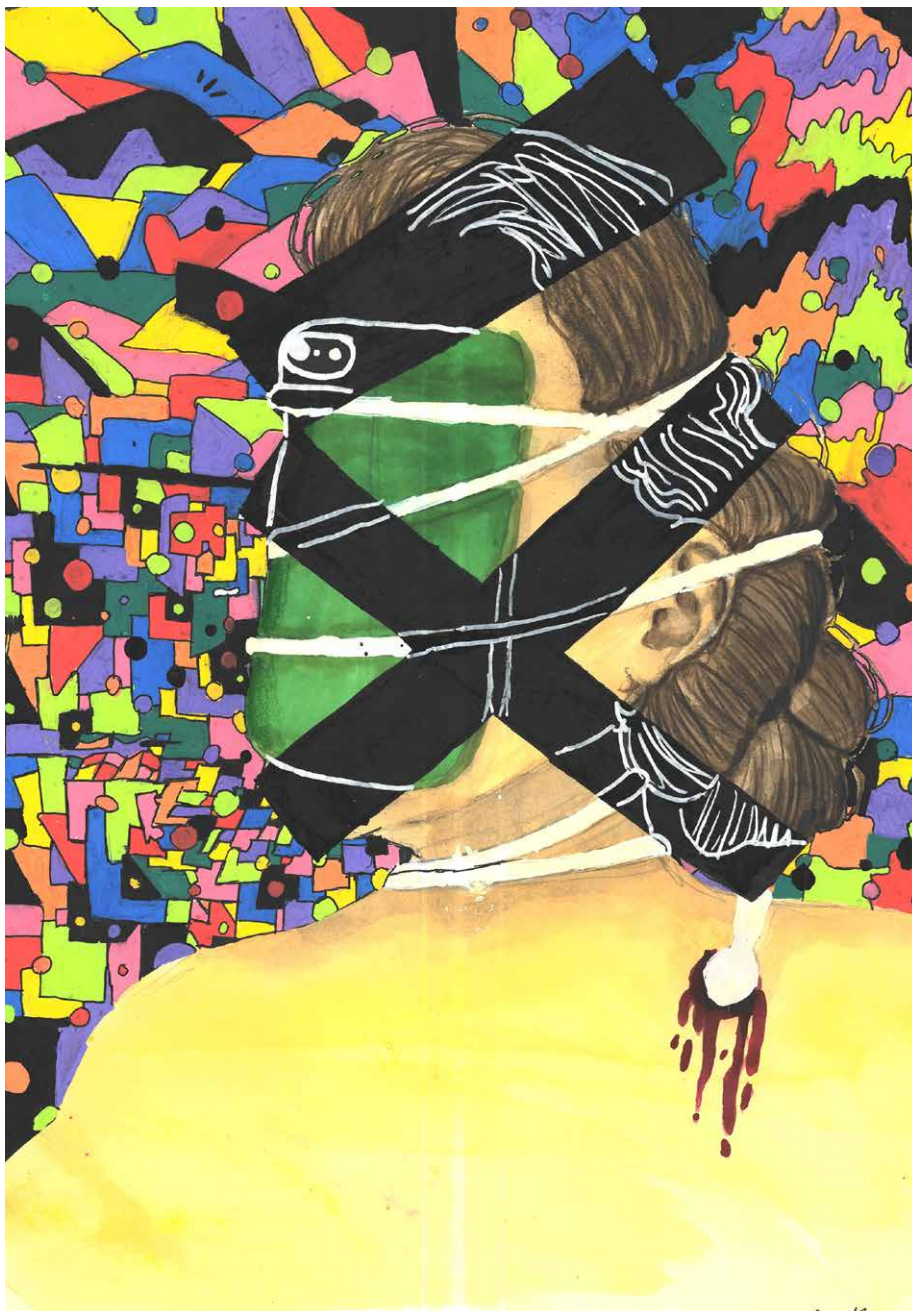
Izglītības iestāde: Dundagas vidusskola
Pedagogs: Līva Irbe
Iegūtais apbalvojums: atzinība 9. klašu videodarbu konkursā

Fragmenti no video

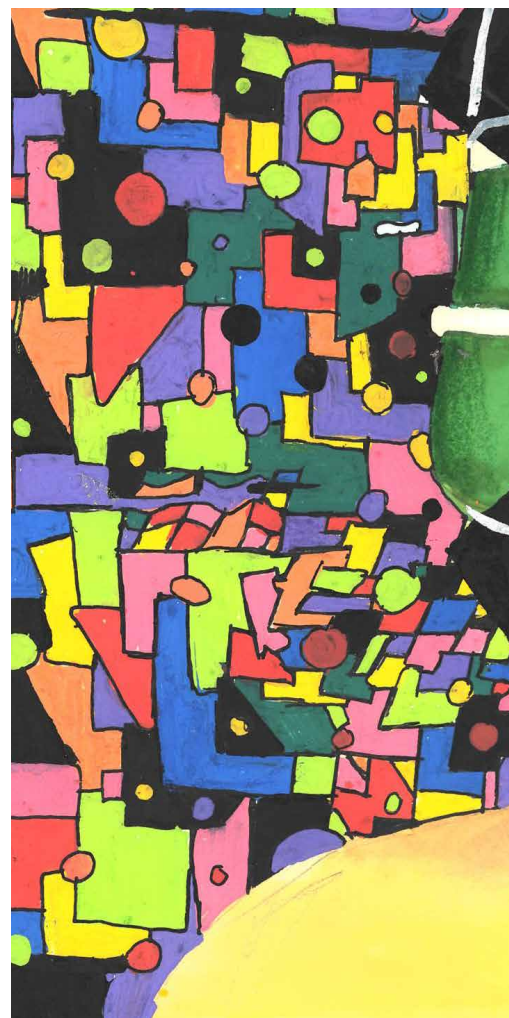

HANNA SŪNIŅA,

Izglītības iestāde: Brīvās Māras Skola
Pedagogs: Jānis Vaironis
Iegūtais apbalvojums: atzinība 6. klašu zīmējumu konkursā

Fragments no mākslas darba

DĀGS OSVALDS ŠMITS

Cilvēka cieņa ir ētisks un morāls princips, kas atzīst un aizsargā katra cilvēka vērtību un tiesības. Šis princips ne tikai pieder pie Latvijas Republikas Satversmē nostiprinātajām pamattiesībām, bet paredz, ka ikvienam cilvēkam, neatkarīgi no viņa dzimuma, tautības, reliģijas, sociālā stāvokļa vai citiem faktoriem, ir noteiktas pamattiesības uz godu un cieņu. Cilvēka cieņa ietver arī cieņu pret citiem cilvēkiem. Tas nozīmē sapratni, līdzietību un godīgumu attiecībās ar citiem. Kā reālajā, tā digitālajā vidē cieņa ir neatņemama daļa saskarsmē ar citām personām un to datiem, taču digitālajā vidē to nodrošināt šķiet daudz sarežģītāk - sākot ar visatļautību komunikācijā, kas saistīta ar anonimitāti vai seku trūkumu, un beidzot ar personīgo datu ievākšanu un apstrādi. Problēmas, kas saistītas ar drošību, datu aizsardzību un katra cilvēka cieņu ir izplatītas un grūti kontrolējamas tieši digitālajā vidē.

Komunikācijā kā cieņas aizskaroša darbība parādās mobings jeb verbāli apvainojumi un vardarbība, kas aizskar cilvēka cieņu. Ja reālajā vidē ir zināms pāri darītājs un paliek vien par to ziņot, tad digitālajā vidē tas nav tik vienkārši. Bieži vien pāri darītāja identitāte nav zināma un to atrast nav iespējams. Var tikt turpināta vardarbība no dažādiem kontiem un vainīgais bieži vien paliek bez sekām.

Digitālajā vidē nav rītdienas vai vakardienas, proti, ja kas nopublicēts, tas nepazudīs kā notikums citu atmiņās. Kas reiz nonācis internetā no tā nepazūd, tāpēc ir rūpīgi jāizvērtē ko publicēt, it īpaši, ja tas iekļauj kāda cita datus, personīgu informāciju vai ko tamlīdzīgu, pat ja tas ir ar labu nodomu, jo parādīt kādām ko personīgu reālajā vidē nav tas pats, kā to nosūtīt digitāli.

Digitālajā vidē nepietiek tikai ar to, ka tiek ievērotas cilvēktiesību prasības un cieņpilna komunikācija, ir jāņem vērā arī datu apstrādes ētika. Bieži vien internetā tiek ievākti dati par indivīdiem, viņu īpašībām un pagātnes darbībām, sekmējot nepareizu priekšstatu radīšanu par cilvēka patiesajām vērtībām un nolūkiem. Tas var radīt sajūtu, ka lietotāji zaudē kontroli pār savu personīgo informāciju un privāto dzīvi, proti, tiek izveidots profils bez indivīda piekrišanas, kas, manuprāt, ir reāls cilvēktiesību cieņu ietekmējošs datu aizsardzības pārkāpums, kas aizvien intensīvāk parādās mūsu ikdienā. To apliecina arī Microsoft Digitālās pieklājības indeksa (Microsoft Digital Civility Index) mērījumi, kas liecina par pieaugošu emocionālo un psiholoģisko apdraudējumu, ko izjūt interneta lietotāji¹.

Lai radītu drošu un cieņpilnu digitālo vidi, mums ir jāstrādā kopā kā sabiedrībai - katram indivīdam jāizturas ar cieņu ne tikai reālajā, bet arī digitālajā vidē - uzņēmumiem jāveicina datu apstrādi, kas dod ieguvumu klientiem un apslēpti neapstrādā to datus nevēlamā veidā un valstij jākontrolē nesankcionētas datu apstrādes jau proaktīvi jānovērš iespējamie pārkāpumi. Ir daudz stingrāk jāveic pasākumi, kas nodrošina privātuma aizsardzību, datu drošību un cilvēktiesību ievērošanu, ko arī savos spriedumos ir minējusi Satversmes tiesa. Neaizmirsīsim, ka aiz katra ekrāna ir cilvēks ar savām jūtām un vēlmēm, un mūsu rīcībai internetā ir patiesas sekas, jo nopublicēt internetā vai aizskart kādu ir tik viegli, cik iemest akmeni ezerā, taču nevar zināt cik dziļi akmens nogrims.

Izglītības iestāde: Rīgas Valsts vācu ģimnāzija
Pedagogs: Ieva Ērgle
legūtais apbalvojums: atzinība 12. klašu domrakstu konkursā

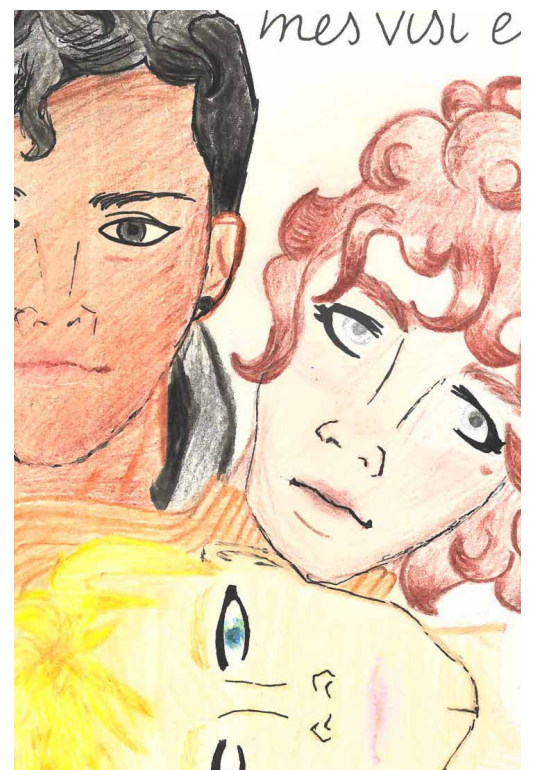
1 Portāls nra.lv: 70% interneta lietotāju visā pasaulē saskārušies ar apdraudējumu tiešsaistē, 2020; <https://nra.lv/pasaule/304671-70-interneta-lietotaju-visa-pasaule-saskarusies-ar-apdraudejumu-tiesaisite.htm>

JANA ORLOVSKA

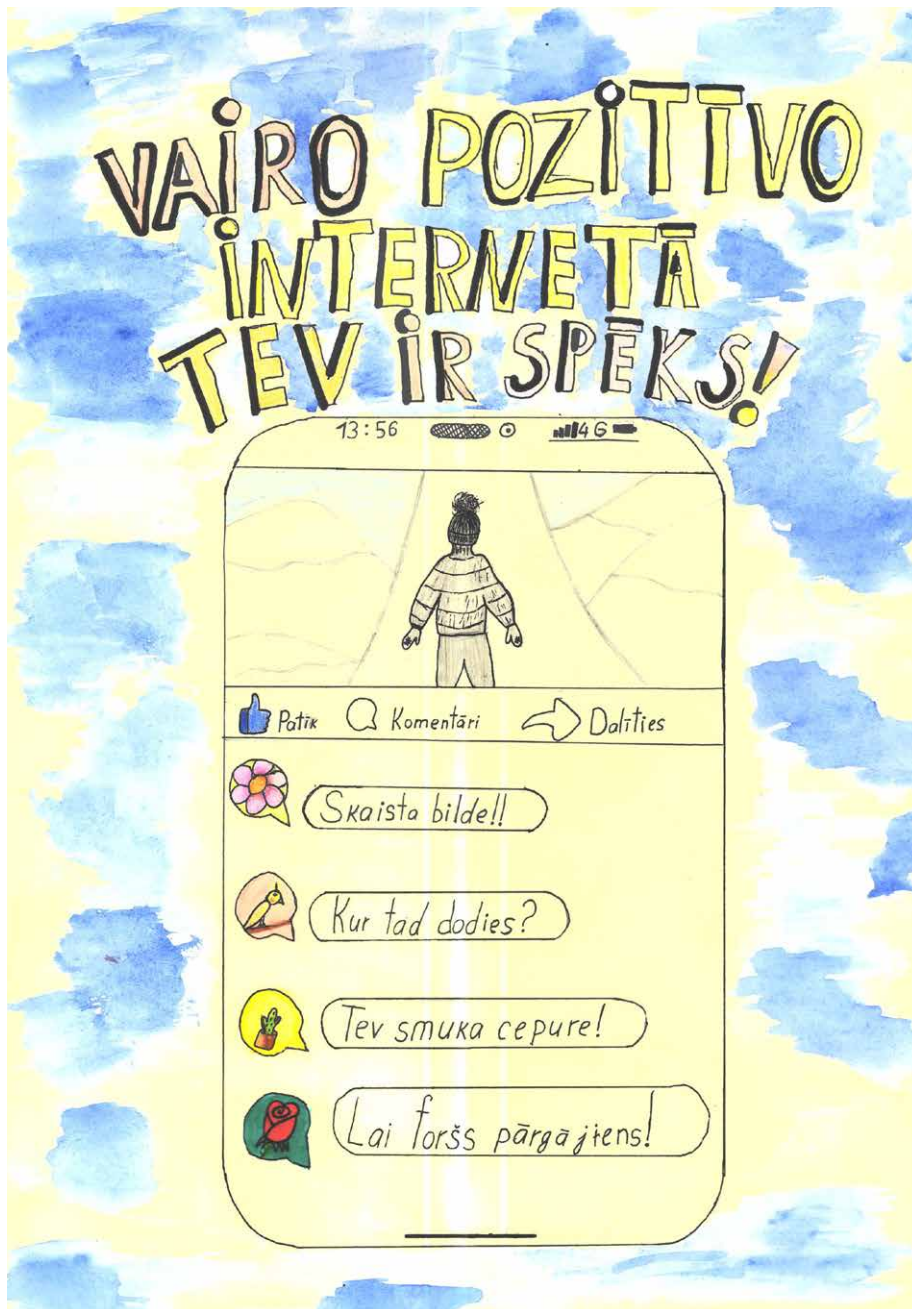

Izglītības iestāde: Daugavpils Zinātņu vidusskola
Pedagogs: Jūlija Driče
Iegūtais apbalvojums: atzinība 6. klašu zīmējumu konkursā

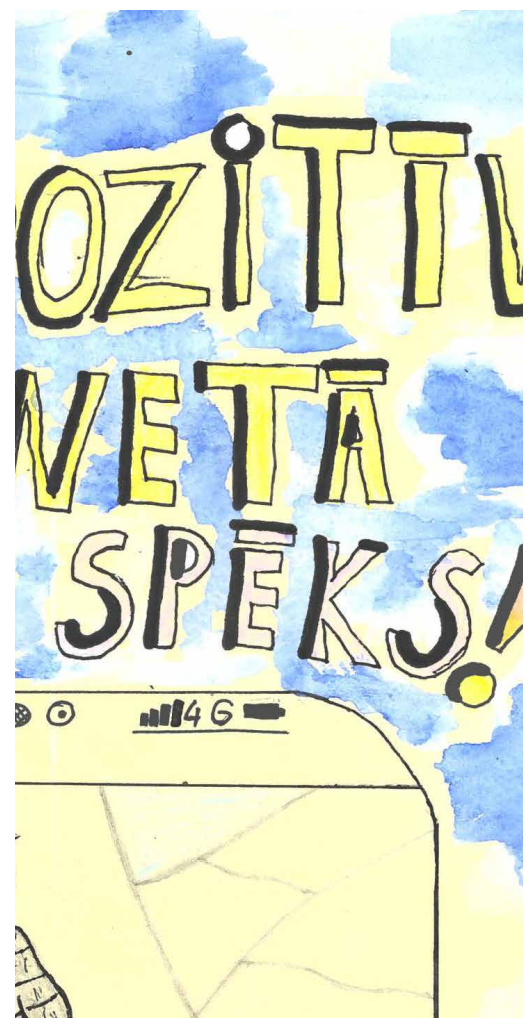
Fragmenti no mākslas darba

SABĪNE PĒTERSONE

Izglītības iestāde: Dzērves pamatskola
Pedagogs: Kristīne Elerte
Iegūtais apbalvojums: atzinība 6. klašu zīmējumu konkursā

Fragments no mākslas darba

AMANDA TOMIŅA

Noskatieties video, izmantojot QR kodu

Fragmenti no video

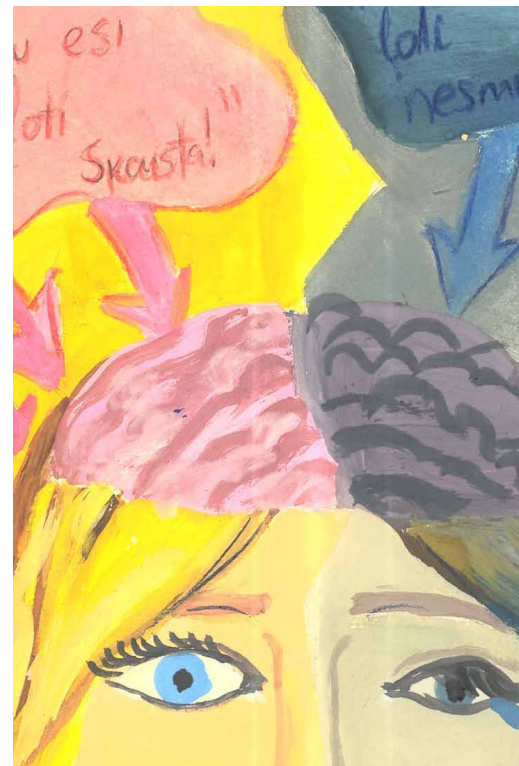
Izglītības iestāde: Jēkabpils Valsts ģimnāzija
Pedagogs: Laura Umbrāško
Iegūtais apbalvojums: atzinība 9. klašu videodarbu konkursā

LUĪZE JANUŠAUSKA

Izglītības iestāde: Uzvaras pamatskola
Pedagogs: Daiga Sējēja
Iegūtais apbalvojums: atzinība 6. klašu zīmējumu konkursā

Fragments no mākslas darba

ALISE VATAGINA

Mūsdienās digitālā vide ir plaša un bieži izmantota, tā ir daudzu cilvēku ikdiena, un tādēļ tā ir kļuvusi par vienu no vidēm, kas līdzvērtīgi ar citām, piemēram, skolas, darba, mājas un citām vidēm, spēj ietekmēt cilvēku - gan pozitīvi, gan negatīvi. Demokrātiskā valstī cenzūra neeksistē, līdz ar to publika atļaujas izpausties arī necienīgi pret citiem sabiedrības locekļiem.

Satversmē netiek minēts jēdziens "digitālā vide", bet tiek vairākkārt uzsvērtas ikviena tiesības uz cieņu, ko viņam pēc likuma nodrošina Satversme. Jau pašā Latvijas Republikas Satversmes sākumā jeb preambulā tiek minēts, ka "valsts(..) balstās uz cilvēka cieņu" un ka "ikviens rūpējas (..) par sabiedrības kopējo labumu, izturoties atbildīgi pret citiem"¹. Savstarpējas cieņas ievērošana un uzturēšana ir ikviena pienākums un, ja tā tiek aizskarta pašam vai kādam citam, ir jācenšas savu spēku un iespēju robežās situāciju vērst par labu, neaizskarot arī pāridarītāju.

Necieņas izpaušana digitālajā vidē var izpausties kā attēlu vai video publicēšana bez iesaistītās personas ziņas vai kā nepatiesu ziņu izplatīšana, apmelošana un noniecināšana. Varētu domāt, ka necieņas izpaušanu internetā ir vieglāk pierādīt, lai pēc tam sodītu, jo pastāv rakstveida pierādījumi, nevis kā gadījumā, kad cieņa tiek aizskarta, kontaktējoties aci pret aci. Šķiet, reālā situācija gan ir citāda - tas var tikt veikts anonīmi, vai arī cieņas aizskaršana digitālā vidē notiek tik bieži un dažādi, ka to nokontrolēt un ierobežot ir sarežģīti un laikietilpīgi, tādēļ pāridarītājs bieži vien var nesaņemt sodu. Cieņas aizskaršana ne vienmēr ir kaut kas ļoti iespaidīgs un publisks, tādēļ visbiežāk cilvēks nevērsīsies tiesā vai policijā.

Protams, ir labi, ka ikvienam ir dota vārda brīvība, ko apstiprina Satversmes XIII nodaļā esošais 100. pants², bet nedrīkst aizmirst, ka valsts aizsargā arī ikviena godu un cieņu (95. pants)³ un ka tās ir vienas no cilvēka pamattiesībām, kuras, tāpat ir vienas no tiesībām, kuras aizsargā arī 92. pants⁴, uzsverot, ka tiesību nepamatotas aizskaršanas gadījumā ir tiesības saņemt atlīdzinājumu - bet kāds atlīdzinājums cilvēkam, kas ticis pazemots, var līdzēt? Diez vai tā būtu nauda, drīzāk publiska atvainošanās necieņas izrādīšanas gadījumā un nepatieso ziņu atsaukšana apmelošanas gadījumā.

Iespējams, ka ja sabiedrība regulāri tiktu informēta par reālu sodu, kas kādam ir ticis piemērots, aizskarot kāda cieņu internetā, daudzi aizdomātos, vai tiešām ko aizvainojošu un pazemojošu ir nepieciešams publicēt digitālajā vidē.

Izglītības iestāde: Rīgas Valsts vācu ģimnāzija

Pedagogs: Ieva Ērgle

legūtais apbalvojums: atzinība 12. klašu domrakstu konkursā

---

1 Čakste J., Ivanovs R. "Latvijas Republikas Satversme", Latvijas Vēstnesis, 1922, I lpp.

2 Čakste J., Ivanovs R. "Latvijas Republikas Satversme", Latvijas Vēstnesis, 1922, 9. lpp.

3 Turpat.

4 Turpat.

JELIZAVETA ŠIŠOVA

Izglītības iestāde: Privātās vidusskolas "Innova"
Pedagogs: Anastasija Fostiropulo
Iegūtais apbalvojums: Latvijas Mākslas akadēmijas specbalva

Fragmenti no mākslas darba

AMANDA NIKOLA CĒSINIECE

Digitālā vide, kas aizvien vairāk aizņem mūsu ikdienas telpu, ir kā jauna pasaule, kurā cilvēki saskaras ar izaicinājumiem, kas var būt līdzīgi, bet vienlaikus arī radikāli atšķirīgi no tiem, kas raksturīgi tradicionālajai dzīvei. Šobrīd, kad tehnoloģijas un internets ir pārņēmuši ierastās saskarsmes formas, rodas jautājums par ikviena cilvēka cieņu digitālajā vidē. Vai mēs esam spējīgi saglabāt tā paša mēra cieņu, kādu prasām sev un citiem reālajā dzīvē?

Es uzskatu, ka digitālajā vidē katram cilvēkam pienākas cieņa un privātums, kā tas ir noteikts vispārzināmos faktos par cilvēktiesībām un Satversmi. 20. gs. otrajā pusē tiesībās nostiprinājās izpratne, ka cilvēka cieņa ir ikvienam cilvēkam piemītoša, neatņemama, garīgi tikumiska beznosacījuma vērtība, no kuras izriet vairākas cilvēka tiesības: visi cilvēki ir līdztiesīgi, un ikvienam piemīt tādas tiesības, kuras neviens nedrīkst atņemt.¹ Būtībā teju ikvienā pamattiesībā ir saskatāms kāds cilvēka cieņas elements.² Manuprāt, cilvēktiesības un cieņa digitālajā vidē ir kā mūsu virtuālā identitāte, kas jāargā un jāciena tikpat rūpīgi kā reālajā dzīvē. Pirms nospiežam „Publicēt” vai „Sūtīt”, ir svarīgi apstāties un apdomāt, vai mūsu digitālā izpausme ievēro citu cilvēku tiesības uz cieņu un privātumu. Diemžēl, šķiet, ka daudzi no mums aizmirst šo būtisko principu, saskaroties ar anonīmu vardarbību un neētisku uzvedību sociālajos tīklos.

Lai nodrošinātu ikviena cilvēka cieņu digitālajā vidē, mums ir jāmaina pieeja tiešsaistes komunikācijai, jo sabiedrības attīstības gaitā ir mainījusies izpratne par to, kāda izturēšanās ir uzskatāma par cilvēka cieņai neatbilstošu.³ Es aicinu izstrādāt un ieviest stingrākus noteikumus un regulējumus attiecībā uz tiešsaistes vardarbību un aizskarošiem izteikumiem. Tas prasīs ne tikai aktīvu iesaistīšanos no platformu puses, bet arī lietotāju apzinātu atbildību par savu rīcību tiešsaistē, tas ir, empātisku un cieņpilnu komunikāciju ar citiem lietotājiem. Šie noteikumi spēs veicināt digitālo etiķeti un kalpos kā aizsargs pret ļaunprātīgu tās izmantošanu.

Digitālajā vidē izprast citu viedokļus un cienīt dažādību ir svarīgs solis uz priekšu. Turklāt ir nepieciešams palielināt izglītības centienus par drošību internetā, jo izglītoti cilvēki ir labāk sagatavoti izvairīties no negatīvas ietekmes un spēj nodrošināt pozitīvu un drošu digitālo vidi gan sev, gan citiem. Tādējādi informētība un atbildīga attieksme par digitālo rīcību ir pamatnosacījums, lai radītu labvēlīgu atmosfēru tiešsaistē, kur ikviens jūtas ievērots un aizsargāts. Tādējādi, apvienojot izglītību un atvērtību citiem viedokļiem, mēs varēsim izveidot dinamisku un bagātīgu digitālo vidi, kurā katrs varēs izpausties un attīstīties.

Es uzsveru, ka ikviena cilvēka cieņa digitālajā vidē ir ne tikai tiesība, bet arī pienākums. Mēs visi esam digitālās pasaules dalībnieki, un mums ir jāuzņemas atbildība par to, kā mēs ietekmējam citus. Tikai ar kopējiem centieniem un pārdomātu rīcību mēs varam nodrošināt, ka digitālā vide ir vieta, kurā valda cieņa un sapratne, nevis naida un neiecietības avots.

Izglītības iestāde: Ernesta Glika Alūksnes valsts ģimnāzija

Pedagogs: Ida Zelča

legūtais apbalvojums: Eiropas Savienības Tiesas tiesneses, bijušās Satversmes tiesas priekšsēdētājas Inetas Ziemeles specbalva

1 Bārdiņš G., Osipova S. Cilvēka cieņa Satversmes tiesas judikatūrā. Jurista Vārds, 07.12.2021., Nr. 49. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/280136-cilveka-ciena-satversmes-tiesas-judikatura/> [skatīts 24.10.2023].

2 Bārdiņš G., Osipova S. Cilvēka cieņa Satversmes tiesas judikatūrā. Jurista Vārds, 07.12.2021., Nr. 49. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/280136-cilveka-ciena-satversmes-tiesas-judikatura/> [skatīts 24.10.2023].

3 Satversmes tiesas 2022. gada 8. jūnija spriedums lietā Nr. 2021-40-0103.

AGNESE ČUDA

Mūsdienās viegli informēt, atspoguļot sabiedrību, individualitāti interneta vidē. Taču līdz galam neizprotamu iemeslu dēļ digitālajā telpā sāpina nevainīgus cilvēkus. Cieņas trauslumu liek pārdomāt redzētās dokumentālās filmas "Sieviešu sacelšanās Irānā", "Kibervardarbība pret sievietēm", kur aktualizētas vardarbības formas, kuru pamatā ir vērtību konflikti.

2022. gada septembrī Mahsas Aminī nāve nepareizi uzvilktā hidžāba dēļ aizsāka protestus pret Islāma Republikas valdību, kuros aizskāra protestu dalībnieku cieņu, fiziski pazemojot, nepamatoti atņemot brīvību, nogalinot, izvarojot. Tā kā notikumu skartie iedzīvotāji dzīvo digitālajā laikmetā, viņu loģiskā rīcība- publicēt uzfilmēto, piedzīvoto vardarbību internetā- tika ierobežota, aizliedzot sociālos tīklus. Varas pārstāvji sāka izplatīt dezinformāciju par stāstiem, kuri var atklāt visvairāk no režīma netaisnībām. Skatoties žurnālistu apkopoto informāciju filmā, radās jautājums: kas ir cieņu aizskarošāk- fiziski ciest vai nespēt paziņot par patiesību pasaulei interneta vides ierobežojumu un valsts dezinformācijas dēļ? Neizprotami, kā mūsdienās, ierobežojot sieviešu brīvību, tiesības, vēsture atkārtojas un ir iespējama tik zemiska rīcība, netaisnība. Līdzpārdzīvojums, redzot videomateriālus, raisa sašutumu, bailes, jo cieš manas vienaudzes, kurām atņemtas tiesības uz nākotni.

Iepriekš minētā necieņa saistīta ar politisko režīmu, bet sieviešu stāsti dokumentālajā filmā "Kibervardarbība pret sievietēm" liek domāt par ikdienas dzīves trauslumu, ko rada digitālā vide. Stāsti liecina- parastā dzīves dienā var saņemt ziņu, kas iebiedē sievietes, ierobežojot ierastās ikdienas gaitas, burtiski sasienot rokas. Ir paradoksāli, ka itāļu politiķes Lauras Boldrīni, pamatskolas skolotājas Loransas Gratonas, ASV politiķes Kaijas Morisas, parīzietes Marionas Seklēnas piedzīvotais noticis demokrātiskās valstīs, kur naidu izraisa cilvēka nepatika pret citu, kas mēdz izvērsties grupveida digitālajos uzbrukumos. Kāds labums, ja politiķe ir spiesta mainīt dzīvesvietu, skolotāja studijās nevar izteikties, nevar izglītēt sabiedrību par feminismu? Kāda nozīme demokrātijai, ja cieņas aizskārēju vidū dominē uzskats, ka viņu viedoklis ir svarīgāks par nevainīgu sieviešu darbībām savas, vides, valsts izaugsmē?

Abi minētie gadījumi- fiziskā, emocionālā vardarbība, draudi internetā- ir vērtību konfliktu rezultāts. Naida runas- publisks aicinājums paust nepatiku, kritiku pret indivīdu internetā izraisa viedokļi, kuri netiek balstīti faktos, nav pamatoti, bet ir neapmierinātu indivīdu emociju uzplaisnījuma rezultāts. Viņu mērķis ir izjust pārākumu, kontroli pār kādu šķietami vājāku indivīdu. Tas vienlīdzīgo sabiedrību padara nevienlīdzīgu īpaši, ja, vērsoties pēc palīdzības, bieži var saņemt atbildi, ka neko nevar darīt, jo trūkst pierādījumu vai nav pielāgota soda, kā tas bija Loransas Gratonas situācijā.

Fiziskā, emocionālā vardarbība ātri nokļūst digitālajā vidē, kur to ir iespēja nekontrolēti apspriest. Cieņas aizskaršana digitālajā vidē ir modernā laikmeta terorisms, kur terorista maska var būt jebkuram. Neatbildēts jautājums- kā nepieļaut šādu vardarbību un palīdzēt pāridarītāju upuriem, kuriem radusies trauma uz visu dzīvi, ja vēl ir iespēja dzīvot?

Izglītības iestāde: Jelgavas Spīdolas Valsts ģimnāzija
Pedagogs: Gunita Smiltāne
Iegūtais apbalvojums: žurnāla "Jurista Vārds" specbalva

KĀRLIS OŠS

Mūsdienu dzīve nav iedomājama bez digitālās vides - tajā apmaksājam rēķinus un skatāmies savas mīļākās filmas. Tās izveidošana ir atviegojusi informācijas apmaiņu un ir izmainījusi savstarpējās komunikācijas normas. Agrāk cilvēks varēja sasniegt tik plašu auditoriju, cik skaļa bija viņa balss. Mūsdienās tam nav nozīmes, jo digitālajā vidē var sasniegt ikvienu. 1920. gadā, kad Satversmes sapulce sāka veidot Latvijas pamatlikumu, neviens pat nesapņoja par vidi, kurā cilvēki varētu komunicēt attālināti, tomēr Satversmes VIII nodaļa aizsargā vārda brīvību (100. pants) un cilvēka godu un cieņu (95. pants) arī virtuālajā vidē. Abi panti garantē demokrātiskas un cieņpilnas sabiedrības attīstību, tomēr digitālajā vidē īpaši bieži rodas šajos pantos ietvertu tiesību kolīzija.

Sociālie tīkli ir viens no instrumentiem, kur var īstenot demokrātijas sniegtās brīvības, tomēr tiem ir arī negatīvi aspekti - cilvēkos tiek radīta viltus visatļautības sajūta, jo digitālā vide ir kaut kas neizprotams un netverams. Rodas iespaids, ka par savu rīcību nav jāuzņemas atbildība. 2022. gada 27. oktobrī Īlons Mask, bagātākais cilvēks pasaulē, par 44 miljardiem ASV dolāru iegādājās sociālo mediju "Twitter"¹, kas tagad pazīstams ar nosaukumu "X". Jaunais īpašnieks sevi pozicionē kā "vārda brīvības absolūtistu" un uzskata, ka tai nav robežu, tāpēc ir krasi izmainījis "X" noteikumus. Pirmo skandālu izraisīja lēmums atļaut bijušajam ASV prezidentam Donaldam Trampam atjaunot savu kontu un izvietot politiskās reklāmas.² Kopš īpašnieku nomaiņas naida runa sociālajā medijā "X" ir daudzkārtīgi palielinājusies.³ Tas liek uzdot jautājumu: "Kā atrast balansu starp vārda brīvību un ikviena cilvēka cieņu digitālajā vidē?"

Eiropas Cilvēktiesību tiesa (ECT) savos spriedumos vairākkārt norādījusi, ka vārda brīvībai ir ļoti plašas robežas un tā aizsargā arī tādas idejas, kas šokē un aizskar sabiedrību vai tās daļu.⁴ Sociālajos tīklos bieži vērojamas situācijas, kurās daļa no sabiedrības pārprot savas tiesības uz vārda brīvību, piemēram, grāmatas "Tur lejā" tulkotājam nācās saskarties ar sava goda un cieņas aizskārumiem un draudiem.⁵ Demokrātiska valsts nedrīkst ierobežot vārda brīvību, tāpēc, lai digitālajā vidē tiktu ievērota ikviena cilvēka cieņa, katram individuālam ir jāuzņemas atbildība par saviem vārdiem un jāpārdomā to sekas pirms viedokļa paušanas sociālajos tīklos.

Nevienam sabiedrības loceklim nav jāstopas ar situāciju, kurā tiek pārkāptas viņa Satversmes 95. pantā garantētās tiesības. Latvijas sabiedrībai ir jāmācās respektēt citam cita tiesības, jo viena indivīda brīvība stiepjas tik tālu, cik tā nesāk pārkāpt cita brīvību. Tikai caur aktīvu izglītošanu var izveidot digitālo vidi, kurā ikviens jūtas droši, jo zina, ka viņa tiesības tiks ievērotas.

Izglītības iestāde: Jelgavas Spīdolas Valsts ģimnāzija

Pedagogs: Gunita Smiltāne

Iegūtais apbalvojums: Eiropas Savienības Tiesas tiesneses,

bijušās Satversmes tiesas priekšsēdētājas Inetas Ziemeles specbalva, žurnāla "Jurista Vārds" specbalva

KRISTOFERS LEGZDIŅŠ

Digitālā vide ir kļuvusi par neatņemamu mūsu ikdienas dzīves sastāvdaļu, kas piedāvā daudz iespēju un priekšrocību, bet arī rada jaunus izaicinājumus un draudus cilvēka cieņai. Cilvēka cieņa ir viena no cilvēka būtības pamatvērtībām un ir neatkarīga no viņa vai viņas īpašībām, darbībām vai apstākļiem. Cilvēka cieņa ir arī pamats cilvēka pamattiesībām, kas ir aprakstītas Latvijas Republikas Satversmē.

Latvijas Satversme atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības tajā aprakstītajos likumos un Latvijai saistošajos, starptautiskajos līgumos. Satversme nosaka, ka ikvienam ir tiesības zināt savas tiesības, ka visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā, ka cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas, ka ikvienam ir tiesības uz domas, apziņas un reliģijas brīvību, uz vārda brīvību, uz privātās dzīves neaizskaramību, uz personīgo datu aizsardzību un uz citām būtiskām tiesībām.

Digitālajā vidē cilvēka cieņa un pamattiesības ir jāievēro un jāaizsargā tāpat kā fiziskajā vidē. Tomēr digitālajā vidē pastāv dažādi riski, kas var apdraudēt cilvēka cieņu, piemēram, kiberuzbrukumi, dezinformācija, viltus ziņas, datu noplūde, identitātes zādzība, un daudzi citi. Šie riski var ietekmēt cilvēka drošību, privātumu, reputāciju, godu, pašcieņu, izglītību, informācijas pieejamību, līdzdalību, lēmumu pieņemšanu un citus aspektus, kas ir saistīti ar cilvēka cieņu.

Lai aizsargātu cilvēka cieņu digitālajā vidē, ir nepieciešams veidot atbildīgu, godīgu, pārredzamu un cilvēkcentrētu digitālo vidi, kurā tiek ievēroti cilvēka pamattiesību principi. Ir svarīgi, lai cilvēki būtu informēti par savām tiesībām un pienākumiem digitālajā vidē, lai viņi varētu aizstāvēt savu cieņu un cienīt citus. Ir nepieciešams arī stiprināt cilvēku digitālo prasmju un kompetenču līmeni, lai viņi varētu efektīvi un droši izmantot digitālos resursus un pakalpojumus. Ir būtiski arī veicināt sadarbību starp valsts, privāto un pilsoniskās sabiedrības sektoriem, lai nodrošinātu digitālās vides kvalitāti, uzticamību un ilgtspēju.

Digitālā vide ir arī iespēja cilvēkiem izpaust savu radošumu, talantu un personību. Digitālā vide ir arī platforma cilvēkiem, lai dalītos ar savām domām, idejām, pieredzi un zināšanām. Un cilvēka cieņa ir vērtība, kas ir jāciena un jāaizsargā gan fiziskajā, gan digitālajā vidē. Cilvēka cieņa ir arī pamats cilvēka pamattiesībām, kas ir garantētas Latvijas Satversmē. Cilvēka cieņa un pamattiesības ir jāievēro un jāaizsargā visiem, kas darbojas digitālajā vidē, lai veidotu taisnīgu, demokrātisku un cilvēcīgu digitālo sabiedrību.

Izglītības iestāde: Rīgas Valsts vācu ģimnāzija

Pedagogs: Ieva Ērgle

Iegūtais atbalvojums: Eiropas Savienības Tiesas tiesneses,

bijušās Satversmes tiesas priekšsēdētājas Inetas Ziemeles specbalva,

pirmā Latvijas Valsts prezidenta Jāņa Čakstes mazmazmeitas Kristīnas Čakstes specbalva

AMANDA KEMPELE

Laikmetā, kad gandrīz ikvienam ir vārda brīvība un pieejama digitālā vide, aktualizējas jautājums - kur ir robeža starp sava viedokļa paušanu, izmantojot piešķirtās tiesības, un kāda cita cieņas aizskaršanu? Manuprāt, šī problēma īpaši spilgti izpaužas sociālajos tīklos, kur visbiežāk novērojama cieņas pārkāpšana gan juridiskajā, gan ētiskajā izpratnē. Rezultātā tiek atstātas kritiskas sekas uz sabiedrību dažādos aspektos.

Lamuvārdu izmantošana, pazemošana digitālajā vidē, manuprāt, izkristalizē paša teksta autora pašcieņas trūkumu. Nesen ievēroju komentāru par Latvijā atpazīstamu personību vietnē "Instagram". Varētu domāt, ka teksta autors ir kāds pusaudzis, kura socielekts ir pārsātināts ar lamuvārdiem, taču, izpētot izteikuma autora profilu, atklājas, ka viņš ir pieaudzis, precējies vīrietis ar vairākām atvasēm. Kādu piemēru tas rada jauniešiem? Zinot, ka ģimenē ir normalizēta citu nozākāšana, nav jābrīnās, ka ne tikai attiecībā pret saviem vienaudžiem, bet arī pret vecāka gadu gājuma pārstāvjiem, piemēram, pret skolotājiem, jaunā paaudze nekaunas vērst rakstiskas, cieņu aizskarošas frāzes. Vēl nesēn bija gadījums, kur mikroblogošanas vietnē "X", kāda skolotāja tika nodēvēta par "stulbo kazu", tikai tāpēc, ka bija atbildējusi uz pedagoga profesiju noniecinošu komentāru.

Protams, ja persona ir paveikusi ko tādu, kas raisa antipātijas un uzskatu, ka tā cieņu nav pelnījusi, parādās aizvainojoši komentāri. Ja indivīds atsakās atzīt, piemēram, policista rīcību par pieņemamu, tad visticamāk emocijas publiskajā telpā, ieskaitot digitālo vidi, nonāks diezgan rupjā veidā, tā aizskarot, šajā gadījumā, likumsarga cieņu.¹ Uzskatu, ka šāda reakcija ir pavisam normāla, tikai gadījumos, kur cilvēka rīcība ir kaitējusi pārējai sabiedrībai, tomēr tas ir emocionāls spriedums. Racionalitāte parādās tiesību un ētikas principā, kurš paredz, ka gods un cieņa ir jebkuram indivīdam, neatkarīgi no tā īpašībām, rīcības, garīgās veselības stāvokļa, u.c., kā arī valstij ir pienākums to aizsargāt², tas noteikts konstitūcijā - Latvijas Republikas Satversmes 95. panta sākumā: "Valsts aizsargā cilvēka godu un cieņu."³

Cilvēka cieņas jēziens inerpretējams dažādi, taču, pēc manām domām, tā ir galvenā vērtība, kas piemīt indivīdam. Var diskutēt par to, ka svarīgāka ir dzīvība, taisnīgums, veselība, u.c., bet kāda jēga dzīvībai, kura netiek respektēta? Kā var nodrošināt veselību, ja, piemēram, ārsts, neizjūt vajadzību godāt savu pacientu un tā intereses? Vai bez cieņas vispār ir iespējams taisnīgums, kura nodrošināšanā ir jāievēro tiesības, neatkarīgi no saviem aizspriedumiem? Tāpat ir ar digitālo vidi - nav iespējams uzturēt jēgpilnu informācijas telpu, ja to pārpildījuši vulgāri, neobjektīvi, aizvainojoši savārstījumi, kas nekādi neliecina par indivīdiem kā inteligentas sabiedrības pārstāvjiem. Lai no šādas situācijas izvairītos, ir būtiski, ka valsts cieņas lomu aktualizē. Latvija šajā gadījumā ir lielisks piemērs, jo jau pamatlikuma, Satversmes, preambulā ir definēts, ka Latvijas valsts balstās uz cilvēka cieņu⁴.

Ņemot vērā digitālās vides nozīmes pieaugumu 21.gs. indivīda dzīvē, cilvēkiem beidzot ir jāapzinās, ka cienīt otru nav tikai brīvprātīga izvēle, bet gan obligāta, nerakstīta prasība, kas attiecas uz visiem. Otra cieņas aizskaršana kopienā spēj tikai degradēt un šķelt, liekot aizmirst, ka savstarpējā un personiskā cieņa jebkurā vidē ir attīstītas sabiedrības pamats.

Izglītības iestāde: Rīgas Valsts 2. ģimnāzija

Pedagogs: Jānis Arājs

legūtais apbalvojums: žurnāla "Jurista Vārds" specbalva

1 "Gods un cieņas civiltiesiskā aizsardzība. Tiesu prakses apkopojums 2000.-2021. gada maijs.", Rīga, Latvijas Republikas Augstākā Tiesa, 32.lpp.

2 Laganovskis G. Goda aizskaršana un neslavas celšana, LV portāls, 10.02.2016., pieejams: <https://lvportals.lv/skaidrojumi/276908-goda-aizskarsana-un-neslavas-celsana-2016>, skatīts: 07.12.2023.

3 Latvijas Republikas Satversme, 95. pants. <https://likumi.lv/ta/id/57980#p95>, skatīts: 07.12.2023.

KONKURSĀ PIEDALĪJĀS SKOLĒNI NO ŠĀDĀM SKOLĀM:

Aizputes pagasta pamatskola
Andreja Pumpura Rīgas 11. pamatskola
Andreja Upīša Skrīveru vidusskola
Augšlīgatnes Jaunā sākumskola
Baumaņu Kārļa Viļķenes pamatskola
Bauskas pilsētas pamatskola
Bebru pamatskola
Brīvā Māras skola
Daugavpils Tehnoloģiju Vidusskola – Licejs
Daugavpils Valstspilsētas vidusskola
Daugavpils Zinātņu vidusskola
Druvas vidusskola
Dundagas vidusskola
Dzērves pamatskola
Edgara Kauliņa Lielvārdes vidusskola
Ernesta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzija*
Garkalnes Mākslu un vispārizglītojošā pamatskola
Grundzāles pamatskola
Ilmāra Gaiša Kokneses vidusskola
Jaunsilavas pamatskola
Jelgavas 4.vidusskola
Jelgavas 5.vidusskola*
Jelgavas Spīdolas Valsts ģimnāzija*
Jelgavas Tehnoloģiju vidusskola
Jelgavas Valsts ģimnāzija
Jēkabpils Valsts ģimnāzija
Kalsnavas pamatskola
Kandavas Reģionālā pamatskola
Krāslavas ģimnāzijas
Krimuldas vidusskola
Krustpils pamatskola
Ķeguma vidusskola
Ķekavas vidusskola
Lazdiņas privātā pamatskola "Punktiņš"
Liepājas Piemares pamatskola

Liepājas Raiņa vidusskola*
Māteru Jura Kazdangas pamatskola
Naujenes pamatskola
Neretas Jāņa Jaunsudrabiņa vidusskola
Pastendes pamatskola
Pilsrundāles vidusskola
Priežmalas pamatskola
Priežmalas pamatskola
Privātā vidusskola "INNOVA"
Privātā vidusskola "Patnis"
Pūres pamatskola
Riebiņu vidusskola
Rīgas 31. vidusskola
Rīgas 34.vidusskola
Rīgas Valsts 2. ģimnāzija*
Rīgas Valsts klasiskās ģimnāzijas*
Rīgas Valsts vācu ģimnāzija
Rucavas pamatskola
Sakstagala Jāņa Klīdzēja pamatskola
Salacgrīvas Vidusskola
Salaspils 1. vidusskola
Saldus novada pašvaldības Druvas vidusskola
Sesavas pamatskola
Skaistkalnes vidusskola
Talsu 2. vidusskola
Tālmācības vidusskola Intelektis
Umurgas pamatskola
Uzvaras pamatskola
Vaboles pamatskola
Ventpils 4.vidusskola
Ventpils 6.vidusskola
Vidrižu pamatskola
Viesītes vidusskola

*Skola saņēmusi žurnāla "Domuzīme" redakcijas specbalvu.

Satversmes tiesa

Satversmes tiesas VI skolēnu zīmējumu un domrakstu konkursa tēma

Ikviens cilvēka cieņa digitālajā vidē

Konkursu atbalsta:

it literatūra publicistika vēsture
domuzīme

JURISTA VĀRDS

**KRISTĪNE
ČAKSTE**

Dizains: Alise Tilaka.

Satversmes tiesa, 2024

